

PIXUL DE TREIȘPE

„Passon outre. Il ne sert a rien de gemir“. (André Gide)

L-am cunoscut pe Mircea Radu Iacoban în urmă cu ani buni (pentru mine nu chiar așa de buni), în redacția tinerei reviste „Cronica“, unde era secretar *general* de redacție, titlatură modificată în secretar responsabil, să nu-l atingă *câtuși de aproximativ*, cum spune un om politic, pe Comandantul Suprem.

MRI m-a introdus în știința *Bibliei* cu 31 se rânduri (nu cu 42, dar tot a lui Gutenberg). Pagina dactilografiată la 31 de rânduri fix trebuia transformată în cuadrați, ferească Sfântul Cuadrat să fi calculat greșit. Și mai era nonpareru', cum adaptaseră tipografi denumirea unui știft de plumb care înălța coloana, foarte util când cenzura ciupea din texte: nonpareille. Atunci și de-atunci gazetăria a acționat ca un drog asupra-mi, chiar după ce am rămas jurnalist fără jurnal. Ei, dar *toate vin și toate trec / Înainte Gutenberg!*

Știm cu toții că în vremi ca acestea (patologia socială, politică și culturală deține un spectru larg), gazetăria e pâine bună: ca reporter de front în războiul celor două portocale sau în războiul scriitorului român contra scriitorului român. Dușmăniile ieșene sunt pe viață și pe moartea celuilalt. Mai e și al treilea front de est, în războiul rece cu memoria, devenit uneori foarte fierbinte. Peste tot, subiecte gărlă: de dimineața devreme până târziu, în telenoapte, ai de unde alege. Îți mai trebuie însă un *pass-partout*, o cheie universală, măcar una de treișpe. MRI deține în trusa de pixuri (era să zic de pixeli) această cheie. Forțând metafora, e un pix de treișpe EXPRESIV, cu care montează și demontează bucăți de realitate imediată sau a-realitate sau i-realitate, multe petrecându-se într-un adevărat Absurdistan (mulțumesc, Dorin Tudoran!). America e țara tuturor posibilităților? Ba România. Tranziția asta e ca o cartelă reîncărcabilă.

Dețin și eu o rubrică fixă într-o revistă, „Oglinda literară“, pe care am intitulat-o *Mânie liberă*. Unii spun că-mi stă bine mânioasă; alții mă sfătuiesc s-o las mai molcom: berlusconii (proprietarii dubioși de gazete) veghează. MRI a ales nu mânia (care îndoiește cuiul bătându-l), ci uimirea (*îndoi-m-aș și n-am cui*). Deși năucit „pe bune“ de haosmosul înconjurător, fapte incredibile, promisiuni incredibile, comportament incredibil, limbaj incredibil, *se preface* nedumerit în felul unui Creangă postmodernist (e și autorul unui film despre năzdrăvanul humuleștean, *Un bulgăre de humă*) de ce vede: **Să vezi și să nu crezi**, selecție publicistică editată de „Monitorul de Suceava“, 2006. MRI e dezamăgit, trist, ironic, nu și încrâncenat. Poate că falsa uimire țintește mai bine decât mânia care întunecă ochiul. Țintele? Relele mari și mici, multe și mărunte: iresponsabilitatea, amatorismul, ipocrizia, ignoranța, prostia. Dar și ne-simțul generalizat, pasivitatea, nepăsarea

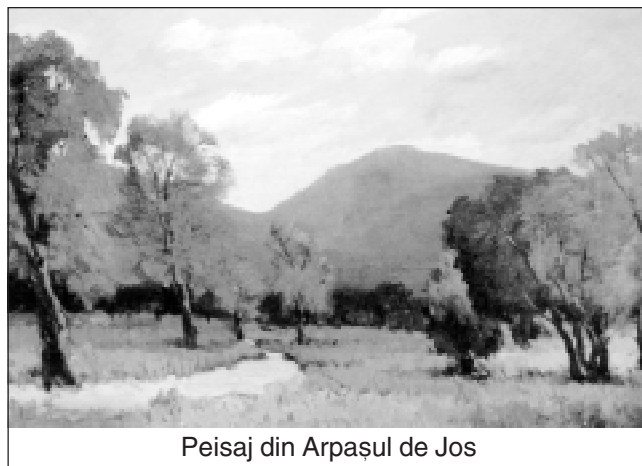
noastră cea de toate zilele, acel „cum o da Dumnezeu“ din gena română.

„România a trecut printr-un proces de desensibilizare progresivă, ajungând în pragul nesimțirii“ (citată de la pag. 22 a cărții).

Trăim în paradigma lui *de*: de-construcție, de-structurare, de-formare, de-sensibilizare, dez-umanizare, de-teritorializare, des-țărare. Un exemplu stupefiant de cădere mi s-a părut faptul că, într-o antologie de poezie, îngrijitoarea de ediție a preferat să pună puncte-puncte în loc de...patrie. Zicem ori scriem orice, setea și foamea de cuvinte verzi, prohibite atâta vreme, fac ravagii. Punctele de suspensie le păstrăm pentru patrie. Doar patria a ajuns cuvânt de rușine și de înjurie. Hârtia suportă orice, nu și vocabula asta: patrie.

Azi, a avea curaj înseamnă să pledezi pentru un mod de viață demn, civilizată, păstrat așa în ciuda crizelor tranziționare; a avea curaj înseamnă a fi normal, cum-se-cade. Și nu divaghez. Gazetăria lui MRI e o pledoarie pentru normalitate în vremi anormale (culmea e că normalitatea irită!), pentru echilibru, în plină derută axiologică, pentru respectarea proporțiilor. Nonconformism înseamnă astăzi să nu dai buzna „pe sticlă“ când nimic nu ai a spune, să nu prinzi ocazia (adică oportunitatea), să eviți polemicele necordiale și derapajele de limbaj.

Pentru că MRI a mers în lunga epocă a compresorului pe principiul *Fă-te frate cu dracu' până treci puntea*, mai vrea să împace verzele cu lupii și cu caprele. Aiasta nu se poate, gazetare! Spirit echilibrat, nu dă-n pamflet, preferă relatarea de-un comic trist, conștient că dracul de babă caragialescă știa că-i greu de îndreptat firul de păr creț. Altă explicație pentru acest echilibru ar fi formația de om de teatru care crede că societatea e un teatru unde se joacă de trei lustră, în lipsa legii ilustrației, o

Peisaj din Arpașul de Jos

În fața porții

tragicomedie în multe perdele. Asta-i piesa! Și nu par a face teatru (în teatru) cu toții? Nu par actori? Și șefii de partide, și analiștii politici (câți or fi *per capita* de locuitor?) și de-formatorii de opinie. Marian Munteanu e construit după Coriolan Drăgănescu. Știu o fostă isprăvnicieasă care „răspundea” de cultură la Iași, leit Chirițoiaia, cu pălărie cu tot. Alta, o mițilică, o întoarce ca la Ploiești, prin(tre) două-trei partide. Femeia română o face și pe „Robin Hooda”, și pe „Madama cu Camelii”, și pe „nevasta lui Tepeș”. Cât despre fostul primar al dulcelui târg, Simirad, personajul depășește orice fantezie de fictor. După ce și-a achiziționat bunuri pământene, cetățeanul nostru planetar a trecut la alt corp ceresc: deține titlu astral de proprietate.

Tandru cu câinii și cu mâțele, MRI e malițios cu semenii (și pe sine se autotachinează). Cu unul e însă radical, nu-i dă drept la replică, îl etichetează dur: *un nemernic*: Vasile Stati, autorul „scărbavnicului dicționar moldo-român”. Avem de-a face cu o filă din *trădarea la români*. De știut și că acest Stati a fost exclus din Uniunea Scriitorilor Chișinău pentru că a plagiat dintr-un român, fără a l traduce *pi moldovinești*.

De departe cel mai reușit e personajul colectiv: cetățenii de pe o terasă sau sătenii adunați în barul PALMIER Impex SRL (forme fără fond, dar și forme fără fonduri), consumând pe datorie și cronțaind seminte. N-am câștigat noi pariul cu agricultura, semănând peste tot (asfaltul, plaja, pajiștea) seminte prăjite de romince? Bieții oameni sunt destul de speriați de câinii europeni cu facturi în coadă. Când în scenă intră niște sportivi în echipament alb, al căror autocar a eșuat (e știut: la noi, iarna nu-i ca vara, dar nici vara nu-i ca vara), acest personaj colectiv, destul de eurosceptic, trage semnalul de alarmă: „Bă, ăștia au venit să ne omoare găinile!” Propun concurs: îi provoc pe traducătorii noștri să transleze scena. Mașina Salvării, la care toți pun umărul s-o scoată din șanț, nu transportă o lehză, ci micul gheșeft al românașului smecher: un sac cu cartofi și-un tăbăltoc cu ceapă.

Deși autorul adoră secvența, fragmentul, nota de lectură succintă, subiectelul, mi-aș dori ca acest crochiu (să-i spun *moment?*) să devină o coșcogea piesă de teatru.

De altfel, MRI face gazetărie fără frontiere. Bobi-Bumerang (un Păcală de câine) e proză curată. Și *La o bere*, și *Ai mantirovkă?* și câte altele. Sunt călcate multe granițe: cu eseul, cu reportajul, cu jurnalul de călătorie, cu „dosarul” (*Policier episcopal*). Autorul urăște seriile de bancuri (cu iepurașul), dar iubește anecdota spusă cu sart.

Asul din mânecă e memoria. Cu ea pensionarul recent stă bine. Memoria nu-i o *vanitate contemporană*, ca pentru Adrian Cioroianu. Deține o cantitate performantă de informație, cu care ne-a obișnuit din *O cronică a Basarabiei*. Știți cine-i Chițu? Cel care l-a scos din slujbă pe Eminescu. MRI se luptă cu contrafacerea istoriei. Acest *Sonderbehandlung* – pentru „curățarea” valorilor – s-a tot practicat și se tot practică în Carpați.

La bătrânețe, deși a teoretizat controlul sentimentelor și luciditatea, MRI practică și confesiunea lirică: *son coeur mis à nu*. Soarta locomotivelor cu aburi îi sfâșie inima. Scrie despre ele patetic, așa cum ar scrie despre o specie de viețuitoare (un fel de cămilă ori balenă albastră), pe cale de dispariție. Mai puțin înțelegător e cu celelalte locomotive, ale limbii ce-o vorbim, judecând după frecvența cu care apar pe ecrane. Scriitorii, cei care țin la bogăția vocabularului, intră în segmentul orar *prime time* doar când mor în vreun accident. Numai Laurențiu Ulici, la moarte, a ajuns pe pagina întâi. Altfel, avem parte de tot felul de *mârlo-mahalagii* (mulțumesc, Constantin Călin!) care siluiesc limba română în direct. Și necuvântătoarele „vorbesc” mai bine decât Becali. Cât despre inventivitatea lingvistică, o, ea a cam dispărut și din înjurături.

Cum nu mai are pușcă, MRI e mai milos cu vânatul, cel din păduri, nu și cu ce-i cade în bătaia pixului: neointernaționalisti, neoprofitori, neoanalfabeți, dar – mai ales – noii oportuniști de serviciu: iacobini și saint-juști. În vânător se afla pitit un ecologist.

Subiecte, cum spuneam, gârlă. De la japcamentele numite *re-structurare prin lichidare* la maneliști („Ce simți în buzunar e telefonul meu”: prostul gust e și agresiv, și tare-n decibeli); de la detractorii lui Pamfil Șeicaru la cei care ne-au procopsit cu î și cu â (deși, la noi, unde-i lege ortografică e și tocmeală, putem scrie elevat: a vâri); de la criticii de mare forță proletcultă re-brenduiți în universalisti la consumștii pantagruelici de TV, cei cărora Cabral, un Brad Pitt de cafeniu, le spune la despărțire PA MULT!

MRI a încercat să parcurgă toată gama mirării, dar n-a epuizat prilejurile de uimire. Mă tem că vor urma multe, prea multe volume intitulate *Să vezi și să nu crezi*. Ieri a mai căzut un corupt, am mai primit o lecție „în perspectiva integrării”, Făt-Frumos Bombonel a ieșit la altă luptă cu Spînu, avantaj Spînu. Când am zappat, mai mereu cu efect de ruletă rusească, l-am obținut pe Irinel în palatul de cleștar și știrea că Monica e însărcinată, subiect de dezbătut nu nouă ci unșpe luni de acum înainte; la un click distantă, ecranul era ocupat de eroina timpurilor noastre, Alina Mungiu, la concurență cu Elena Udrea.

Dacă berlusconii presei, Vîntu, Voiculescu, Sârbu, Patriciu etc. ne-or îngădui și nu ne-or da temă pentru acasă, om avea despre ce gazetări. Semne rele sunt destule, necesitând măcar intervenții pixuale, dacă nu chirurgicale.